

ben: — nemzedéke legjobbjainak becsülendő erénye, alkotó és továbbmozdító türelmetlenség. „A rengetegből akarok kijutni / és nem hazudni, nem hazudni” — írja egyik versében Ara-

tó. Ha elégedetlen, elsősorban önmaga iránt szigorú, s ez jó alap, hogy bizunk benne. (*Magvető Könyvkiadó* 1967.)

SZEDERKÉNYI ERVIN

ROMÁNIAI MAGYAR KÖLTŐK

KÁNYÁDI SÁNDOR: KIKAPCSOLÓDÁS

Három verseskötvet meg három gyermekverseket adó kötet és egész seregnyi műfordítás van már a nagygalamfalvai születésű, fémipari iskolát végző, majd magyar irodalomtanári diplomát szerző Kányádi Sándor mögött, aki ma gyermeklapot szerkeszt és ír Kolozsvárott; ott, ahol ennek a „műfajnak” olyan nagy hagyományai vannak. Némi szegyenkezéssel szólunk a majd két éve megjelent *Kikapcsolódás* című kötetéről, a méltatás megkésése — bár itthon általános jelenség a külföldi magyar irodalom kritikai fogadtatását illetően — mégsem természetes. Nem az, mert Kányádi Sándor *gazdag költő*, akinek verseiről nem illik sem az udvariaskodás hangján írni, sem pedig sajátos helyzetéből adódó, számunkra különösként ható jellegéről beszélni.

Attól a föltűnően nagyszámú költői jelentkezéstől, amely a mai romániai magyar irodalmat jellemzi, Kányádi Sándor első kötete (*Virágzik a cseresznye*, 1955.) alig különbözött; ha valamiben mégis más volt, az az, hogy a kezdő kortársak huszadik századi példakeresése helyett a Petőfi—Arany költői hagyományt vette át, mely falusi élmenyeivel, természetszemléletének állandóan inspiráló jelenlétével harmonizált. Ebben különbözött, és ez lett megőrzője vagy inkább legalkalmasabb alapja költői kibontakozásának. Ma is a kezdeti választásra vagy hatásra érez rá Kányádi olvasója, de a második kötet (*Harmat a csillagon*, 1964.) és különösen a szóban forgó harmadik (*Kikapcsolódás*, 1966.) már önálló költőt mutat, egyéniséget, kinek lírája itthoni költészetünk némely vonásaira rokonítható, de leginkább mégis a különbsége ragad meg.

Az első kötet gondtalan lírájában a természet és ember háborítatlan harmóniájában való öröm fejeződött ki a hagyomány nyelvén és sablonjai szerint; az új kötetekben ennek a harmóniakeresésnek nehéz útjait járhat-

juk Kányádival, akinek hangjából most sem hiányzik a Petőfire, Aranyra utaló motívum, de mindez már átélit, művésziileg földolgozott élmény újat teremtő lírájában.

Kányádi a táj szépségeinek lírikusa, alig van kortársa, akiben ennyire erős lenne a tájhoz, a természethez kötődés. Nem tájlról van szó; csak ritkán találjuk meg a táj földrajzi meghatározását, a részletező tájrajzot, s ha fölbukkannak, akkor sem csak önmagukat jelentik, annak a mélyebb művészi ösztönnek megnyilvánulásai, amely a valósághoz való kötődését így adja hírül. Ennél a költői témánál tűnik ki, hogy Kányádi költészete az első kötettől kezdve a tágulás köreit mutatja. Korai verseiben a Nagyküküllő tája a vers tárgya csak, érzelmi vonzódásának dokumentuma, ha a versben föltűnik — most az a piederstál, ahonnan az egész emberiséghez és érette lehet és kell szólni — Kányádi tud is szólni. Ezt a fölnagyított, érzelmi és gondolati összefüggésbe állított művészi hivatástudatot igazolja Kányádi költészete tárgyi kiterjedése is, melyet egyik kiváló kritikusa az „urbánus” motívumok föltűnésében jelölt meg. Van ebben a gazdagodásban, gyarapodásban, a direkt művészi eredményeken túl egy kor szerinti jellemző (kelet-európai, közép-európai): a természetközeli ember-típust (paraszti-falusi) a város átalakítja, és ez sem a város szociális arculatán, sem az ember lelki világában nem múlik el jól érzékelhető nyom nélkül. Kányádi utóbbi két verseskötvetének legföltűnőbb jegye, hogy ezt a változást egy értőn figyelő, „álmódú és tűnődő” ember szemén keresztül láthatjuk.

A legtöbb vers maga most is régi, falusi élmény: egy torz kisbárány világra jöttének gyermekkori emléke valamely eredeti költői ötlettel kapcsolódik Picasso szörnyeihez — a felnött ember műveltségélménye az elmúlt gyermeki világ valóságélményét most értelmezi.

Körülötte „Villanyhuzalok, víz- és gázcsövek...” biztonságot adó kényelme, de a versben ott van e kényelem félelme is, az ösztönemberé, aki a valósággal való megismerkedése és kapcsolata közé nem állított fetisizált közvetítőket. Nincs itt semmi illuzórikus természetkultusz, csak a természetesség áhítása van meg benne, a természetességét, melyet az emberi kapcsolatokban nem mindig könnyű gyakorolni.

Jól érezhető, hogy a költői témaváltást egy erős hangváltás kikíséri. Ez kézenfekvő, csak éppen nem minden költőnél következik be, csak a tehetséges költőknél tapasztalni. A dalszerűséget lassan fölváltja a balladaszerűség, a leírást, az elbeszélést, a versbe ágyazott történetet azoknak jelzése, megnő e költészet expresszivitása. A környező világ iránti kezdeti rácsodálkozást a szemlélődés, tünődés követi; a választott hagyománytól tanult nagy állóképeket itt most színes költői fantáziára valló montázsok feledtetik velünk. Néha még idegesen kapja föl fejét az olvasó: de hiszen ez itt régibb stílus hangja, hogy lehet ezen a hangon ma verset írni? S ha nemcsak ezt veszi észre, hanem azt, hogy Kányádi költészetében ez a régibb stíl megújul, újra olyan költőre talál, aki természetességgel tudja kora és önmaga kifejezéseiként használni, akkor örömét lelheti ebben a költészetben.

Kányádiban van állandó, tudatos törekvés a hagyományból való szintézis-teremtésre. Ez nyilván közvetlenül ható szellemi áramlatoknak eredménye (Erdély!), de művészi leleménye és kitűnő teljesítménye is. Zsoltár, ballada, lakodalmas tánc és népdal hangjaira bukkanunk a versekben, s ez mindig a tartalomhoz illőn van jelen. Nem érdemtelen megjegyezni, hogy az, ami az előbbi kötetekben még nyom nélkül volt, itt többször is előtűnik: József Attila egy-egy versbeli gesztusa.

Van érzéke a groteszkre is, ez szintén új hang nála. (Bár néha ez megakad egy szójátéknál vagy ötletnél.)

Talán nem minden jelkép nélküli, hogy a kötet legjobb írása Bráncuși román szobrász világhíres *Végtelen oszlop-árról* szól. A kultúráknak ilyen helyeken van meg az igazi érintkezése, mélyebb minden filológiai adatazonosságnál.

Azt írtam föntebb, hogy az olvasó, a hazai olvasó örömét lelheti Kányádi költészetében, sajnos inkább csak lelhetné. Mert bár nyilvánvalónak látszik, hogy egy romániai magyar költő Bukarestben megjelenő könyve leg hamarabb a magyar olvasóhoz jut el, ez mégsem így van. Könyveserénk éppen a legszükségesebb utakon döcög, akadozik leginkább. (*Irodalmi Könyvkiadó, Bukarest 1966.*)

ILIA MIHÁLY

NÉGY FIATAL ERDÉLYI POÉTA — ÖT VERSESKÖTET*

Szilágyi Domokost (szül. 1938.) nemzedéke formaművészeként emlegetik, aki egy-egy műfajban történő jelentkezésével, még a tehetségét jól ismerő szakembereknek is nemegyszer meglepetéssel szolgál. Érdeklődése bámulato-sa sok irányú, angolból fordít verset és prózát. (J. Updike: *A kentaur*), a román népköltészet és a modern román líra egyik legtöbbet foglalkoztatott tolmácsolója, a publicisztika és esszé szakavatott — nem egy irodalmi vitában megedzett — képviselője. Hazájában, fiatal kora ellenére is, befutott

költőként emlegetik (nálunk sajnos alig ismerik), s a romániai magyar irodalom egyik legeredetibb tehetségeként tartják számon. Nagy népszerűségét — vitathatatlanul értékes alkotásai mellett — annak a mohó, kísérletező-felfedező vágynak, s a líra hagyományos formáit megújító — a népköltészet hangulati elemeit a szürrealista képalkotással egybeötvtöző — intellektuális izgalmat keltő „varázslatnak” köszönheti, mely költészetének minden sorában magával ragadja az olvasót. Szilágyi költői fejlődésének első szakasza a *Szerelmek tánca* (1965) c. kötet nagy versével, a 200 soros *Bartók Amerikában* c. költeménnyel zárul. Ez a vers, mintegy összegzőképpen, hatványozottan tükrözte az addig felvillantott költői értékeket, és csírájában már magában hordta egy erre épülő, s ebből a gondolati anyagból táplálkozó, tudatosan meg-

* Szilágyi Domokos: *Garabonciás* (Ifjúsági Könyvkiadó), *A láz enciklopédiája* (Irodalmi Könyvkiadó); Lendvay Eva: *Bájos ének*; Cseke Gábor: *Déli harang*; Király László: *Vadásztánc* (mindhárom Irodalmi Könyvkiadó, Forrás-sorozat). Mind az öt verseskötet Bukarestben jelent meg, 1967-ben.